

confertur. Unde idem Concilium statim subdit eamdem imperfectam contritionem peccatorum ad gratiam in sacramento obtinendam disponere. Quocirca, sicut duplex est justificatio, una extra sacramentum, quæ dici potest justificatio per se spectata, prout fuit semper ante legem gratiae, et altera in sacramento, ita in ordine ad utramque potest data distinctio applicari, et sic omnis dispositio ad gratiam, quæ sine sacramento in re suscepto non sufficit hominem ad justitiam perducere, dicitur dispositio imperfecta et remota ad gratiae infusionem, quasi ex natura rei, et sine privilegio spectata; proxima vero dispositio erit quæ statim absque sacramento imperat gratiam, quamvis nunc votum sacramenti necessario includat, ut idem Concilium, eodem cap. 4, sess. 14, et in sess. 6, cap. 4, definit. At vero respectu sacramenti proxima dispositio erit quæ in illo et per illud gratiam impetrat, etiamsi per se spectata remota et imperfecta sit. Et nihilominus poterit esse alia dispositio imperfecta et remota, etiam respectu sacramenti, nam fidei actus vel spei est aliqua dispositio, et cum sacramento etiam non sufficit, ut videbimus; imo neque aliqua attrito ita imperfecta, ut propositum absolutum mutandam vitam non includat, ut in materia de penitentia ostensum est. Denique ex modo ac ordine quo Concilium Tridentinum, cap. 6, describit dispositionem ad justitiam, manifestum est aliquam esse adeo imperfectam, ut etiam cum sacramento ad justificationem non sufficiat. Quia vero ordo ad sacramentum est ex sola institutione, ordo vero ad justificationem per se spectatam est quasi ex natura rei, ideo absolute et simpliciter dispositio proxima dicitur quæ sufficit ad gratiam obtinendam per se et sine sacramento, et omnis alia dicitur remota; et ita semper loquemur, quoties simpliciter et sine alia declaratione his verbis utemui.

13. *Subdistinctio dispositonis.* — *Integra dispositio quid.* — *Partialis dispositonis descriptio.* — Adhuc vero, ut et usus verborum simplicior magisque sine æquivocatione sit, et distinctio inter membra, ac sufficienter disponit extra sacramentum, et seclusis privilegiis, ut est dolor imperfectus de peccatis, vel amor Dei imperfectus, vel in universum omnes actus virtutum moralium, eleemosynæ, et similes; alia vero est, quæ licet ad totam justitiam remote tantum seu inchoative disponit, ad aliquam ejus partem seu virtutem disponit proxime, si cut de actu fidei et spei diximus. Unde fit ut prior dispositio remota non sit per se ac simpli-

rium habituum et virtutum infusarum, ita dispositio ad justitiam proxima et adæquata plures actus includit, nimurum, fidei, spei, amoris et penitentiae, ut colligitur ex Concilio Tridentino, dicto cap. 6 et 7, et canon. 3, et in sequentibus late dicendum est. Unde fit ut quilibet illorum actuum possit dici dispositio proxima non integra, sed quasi partialis. Proxima quidem, tum quia unusquisque illorum actuum per se et proxime est necessarius ad justitiam obtinendam; tum etiam quia unusquisque illorum, comparatus ad suam propriam virtutem, est per se sufficiens ac proxima et necessaria dispositio, nimurum actus fidei ad infusionem habitus fidei, actus spei ad suum habitum, actus vero amoris vel contritionis ad infusionem gratiae et charitatis, et consequenter etiam aliorum donorum. Partialis vero, quia nulla illarum sine aliis sufficit ad justitiam veram, quæ in gratia sanctificante et charitate consistit, obtinendam, ut postea videbimus. Unde ulterius est notanda differentia inter illos simplices actus, ex quibus illa integra dispositio consurgit, quod servant inter se ordinem generationis et præsuppositionis, quæ aliquando etiam cum prioritate durationis esse potest; nam actus fidei supponitur spei, et uterque actus contritionis, unde fieri potest ut actus fidei et spei tempore antecedant charitatem, et veram ac propriam justificationem, et sub ea ratione et appellatione solent inter dispositiones remotas et imperfectas computari, et ita nobis est de illis loquendum, ut ab hereticis etiam in verbis longius recedamus; actus vero contritionis vel amoris præsupponit alios actus, et est quasi forma complens integrum dispositionem proximam, quæ semper habet veram justificationem inseparabiliter conjunctam, et ideo quasi per antonomasiam ultima dispositio ad gratiam appellatur.

14. *Remota dispositio duplex.* — Atque hinc etiam dispositio remota duplex distingui potest. Una est, quæ per se nec ad justitiam totam habitualis, nec ad aliquem habitum ejus proxime ac sufficienter disponit extra sacramentum, et seclusis privilegiis, ut est dolor imperfectus de peccatis, vel amor Dei imperfectus, vel in universum omnes actus virtutum moralium, eleemosynæ, et similes; alia vero est, quæ licet ad totam justitiam remote tantum seu inchoative disponit, ad aliquam ejus partem seu virtutem disponit proxime, si cut de actu fidei et spei diximus. Unde fit ut prior dispositio remota non sit per se ac simpli-

citer necessaria, sicut est posterior. Et ratio est, quia actus fidei et spei per se habent ordinem ad gratiam sanctificantem, sunt enim fundamenta seu inchoationes ejus, et ideo talis dispositio, licet in predicto casu remota sit, nihilominus est per se necessaria. Aliæ vero dispositiones remotæ non ideo præcedunt, quia per se et ex parte ipsius gratiae necessariae sint, sed quasi ex naturali modo procedendi hominis, cui motio divinæ gratiae sese accommodat; est enim naturale homini ab imperfecto ad perfectum procedere, et ideo priusquam ad perfectam conversionem perveniat, paulatim per imperfectos actus procedit. Et hic est ordinarius modus procedendi in tota serie dispositionum ad justificationem, ut illam describit Concilium Tridentinum in dicto cap. 6, quamvis possit Deus subito justificare hominem, disponendo illum perfecte sine his remotis dispositionibus, ut notavit D. Thomas, dicta quæst. 112, art. 2, ad 1 et 2, et quæst. 113, artic. 8. Quæ omnia in sequentibus capitulis ex professo tractanda et declaranda sunt.

CAPUT VII.

UTRUM ACTUM AD GRATIAM DISPONENTEM SUPER-NATURALEM ESSE ET AUXILIO GRATIÆ ELICI-OFORTEAT.

1. *Ordo.* — Priusquam ad explicandos singulos actus ad gratiam habitualis disponentes descendamus, generatim explicandæ sunt aliquæ conditions seu proprietates illis communes. Quoniam vero fere omnes illæ dicunt habitudinem ad proximum principium talium actuum, ideo simul de illo dicemus, maxima tamen brevitate, quia in libro 2, 3 et 5 omnia fere quæ hic desiderari possunt tractata sunt.

2. *Actus ad habitualis gratiam disponens debet esse supernaturalis.* — Prima ergo proprietas actus disponentis ad gratiam habitualis, est ut sit supernaturalis, seu (quod perinde est) ut sit actus ex gratia vera elicitus, ita ut sine illa fieri non possit. Hanc assertiōnem tradit D. Thomas (qui in hoc sensu ait non posse hominem præparare se ad gratiam suis viribus), quæst. 109, art. 6, quæst. 112, artic. 2 et 3, et quæst. 113, artic. 3 et 7, et 3 contra gentes, cap. 149; Cajetanus et Ferraris, eisdem locis; Bonaventura, in 2, distinct. 28, artic. 2, quæst. 1, et ibi a fortiori Gregorius, et Capreolus, et Marsilius, quæst. 48, art. 3. Latius vero traditur a recentioribus Theolo-

gis, Dried., de Captivit. et redempt. gener. human., tract. 4, cap. 2, p. 2 illius, et libro de Concord., cap. 3; Ruardus, artic. 6 et 7; Bellarminus, libro de Grat. et liber. arbitr., cap. 5; Vega, libro 6 in Trident., cap. 3 et sequentibus, et in Opusculo de Justificatione, quæst. 8 et sequentibus; Soto, libro 2 de Natur. et grat., cap. 1 et 13, et in 4, distinct. 14, quæst. 2. Potestque assertio intelligi tam de dispositione proxima quam de remota, et de utraque accipienda est. Et de proxima quidem res est nota, ejus tamen fundamenta sumenda sunt ex dictis in lib. 2 de necessitate gratiae ad actus pietatis, et in prolegomen. 3, ubi contra Semipelagianos diximus initium salutis non esse ex nobis, sed ex gratia, quod in lib. 4, cap. 13 et sequentibus, latius prosecuti sumus. Ex priori enim loco tale concludit argumentum: proxima dispositio ad gratiam habitualiter in actibus fidei, spei, charitatis et penitentiae, prout necessarii sunt ad salutem, continetur, ut in discursu hujus libri ostendemus; sed illi actus sunt supernaturales, et sine gratia fieri non possunt, ut in dicto libr. 4 ostensum est; ergo actus disponentes proxime ad gratiam seu justificationem, supernaturales et ex gratia esse debent. Ex altero vero loco non minus efficax argumentum sumitur, quod in sequenti puncto declarabimus.

3. *Tridentini confirmatio.* — Vazquez 1 p., disp. 91, c. 11, num. 89 et seq., aliter interpretatur Trident. — Nunc ergo solum libet ad confirmationem hujus veritatis afferre singularem Concilii Tridentini hujus veritatis definitionem, sess. 6, canon. 3, quod sic habet: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritu Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut panitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Circa quæ verba non omittam advertere (erit enim pro infra dicendis necessarium) non defuisse scriptorem Theologum, qui canonem illum de justificationis gratia, prout omne auxilium, quo a principio ad justitiam movemur, comprehendit, interpretatus fuerit, ea solum ratione motus, quod in primo et secundo canone Concilium damnavit Pelagianos, unde infert in canone tertio damnare Semipelagianos; tum quia alias nullum canonem contra Semipelagianos Concilium Tridentinum edidisset; tum etiam quia Pelagius non dicebat a Deo concedi gratiam remissionis peccatorum propter opera propria virtute facta, sed

ipsam remissionem peccatorum propria virtute hominis fieri dicebat; Semipelagiani vero dicebant gratiam remissionis peccatorum dari propter bona opera naturalia; ergo contra illos editus est ille canon; ergo in eo loquitur Concilium de justificatione tota a primo auxilio, non de sola infusione gratiæ habitualis. Sed absque dubitatione ulla Concilium loquitur de justificatione propria, quam capite quarto descriperat, quod sit translatio ab statu peccati ad statum filiorum Dei, et de qua in cap. 5 dixerat: *Declarat sancta Synodus ipsius justificationis exordium in adultis, a Dei per Jesum Christum præveniente gratia sumendum esse*, etc.; et infra: *Ut ad suam ipsorum justificationem disponantur*. At vero translatio ab statu peccati non fit nisi per infusionem justitiae habitualis, ut idem Concilium docet, capite septimo, nec homo disponitur ad totam justificationem ab ejus exordio et principio, ut capite quinto et sexto docet, sed gratia habitualis est quæ unicuique juxta ejus dispositionem infunditur; ergo in eodem sensu loquitur de justificatione in dicto canon. 3, alias non responderet definitio canonis doctrinæ prius datae in cap. 5, sed in æquivoço laboraremus. Accedit quod in ipso met canone distinguitur justificatio, seu collatio justitiae ab actibus fidei, spei et charitatis, tanquam aliquid conferendum ratione talium actuum, et ante illos actus prævia Spiritus Sancti inspiratio praecedere dicitur; ergo non potest Concilium loqui de justificatione, prout comprehendit omnia auxilia quibus a principio movemur.

4. *Tridentini mens explicatur assertione.*— Dico ergo ibi loqui Concilium de propria justificatione, quæ posita est in infusione justitiae qua homo fit justus, duoque docere: unum est, hominem ad illam recipiendam per actus fidei, spei et charitatis disponi, hoc enim significant illa verba: *Ut ei justificationis gratia conferatur*. Nam, licet illa particula *ut possit dicere habitudinem finis, nihilominus illa in executione includit habitudinem dispositionis*, quia non in alio genere ordinantur hi actus ad dictam justificationem, tanquam media ad finem, nisi in genere causæ disponentis, quia non sunt causa efficiens proprie, ut supra ostensum est, neque sunt causa formalis, ut supra etiam est probatum, et verba ipsa ostendunt; non enim in illis dicitur dari actus illos, ut justificant, quod possit saltem esse æquivocum, sed dicitur: *Ut ei justificationis gratia conferatur*. Quo lo-

quendi modis aperte indicatur distinctio inter illos actus et gratiam justificationis, quæ ratione talium actuum confertur; ergo et est sermo de gratia habituali, et de causa disponente ad illam, quia non superest aliis causalitatis modus. Nam si quis dicat actus illos etiam impetrare et mereri aliquo modo justitiam, illæ causalitates vel non distinguuntur a dispositiva, vel illam supponunt, eamque per diversas habitudines rationis declarant, ut postea videbimus. Et ideo canon ille quadam hanc partem, et de gratia habituali, et de dispositione ad illam intellectus est a cæteris Theologis qui post illum scripserunt, quos ego viderim. Alterum dogma a Concilio directe definitum est, illos actus, factos sicut oportet ut homines ad talem gratiam disponant, fieri non posse sine Spiritu Sancti præveniente inspiratione, ejusque adjutorio, ac proinde dispositionem illam debere esse supernaturalem, et ex gratia Spiritus Sancti, quod nunc nos intendimus. Et ita respondet optimè canon ille doctrinæ capituli 5 ejusdem Concilii, ut in eodem in margine designatur, ubi expresse utitur Concilium verbo *disponantur*, utique, *ad suam ipsorum justificationem*, et illius dispositionis initium docet sumendum esse a divina gratia et vocatione.

5. *Oposito fundamento satisfit.*— Unde facile excluditur motivum alterius expositionis; concedo enim canone illo percelli Semipelagianos, non quia Concilium de justificatione in illo sensu pro collectione omnium auxiliorum seu mutationum loquatur, sed quia, loquendo de ultimo termino justificationis, ut ita dicam, qui est infusio justitiae, docet unde sumatur initium dispositionum ad talem justificationem, in quo initio Semipelagiani errabant, dicentes sumendum esse ab aliquo operare solius liberi arbitrii, Concilium autem definit sumendum esse a præveniente gratia, ut in cap. 5 fusius declaraverat. Et ita hic canon Concilii Tridentini optime etiam correspondet canonii 6 Concilii Arausicanii, ubi idem error Semipelagianorum damnatur. Addo vero simul per illum canonem refelli Pelagianos, non quia Pelagius non confiteretur remissionem peccatorum a Deo fieri, hoc enim falsum est, nam, ut in prolegomen. 5, cap. 2, ostendi, etiam remissionem hanc a Deo donari, etiam sub nomine gratiæ remissionis peccatorum, fatebatur; sed damnatur in illo canonе, tum quia non agnoscet talis remissionem peccatorum, quæ fiat per internam renovationem et sanc-

tificationem, ut ibidem dixi, et sumi potest ex can. 3 Concilii Milevitani; tum etiam quia dicebat illam gratiam remissionis peccatorum per actus solius liberi arbitrii viribus factos obtineri, imo illis deberi, quod Concilium etiam in illo canone directe et principaliter damnat. De Semipelagianis vero incertum est an assuerint hominem suis viribus solis posse se disponere ad gratiam vel remissionem peccatorum, quia non negarunt internas inspirationes, et auxilia vera et supernaturalia; sed in hoc errabant, quod haec supponebant libero arbitrio, cui initium salutis tribuebant, ut in eodem prolegom., c. 16, visum est; ibi tamen addimus probabile esse illos assuerisse posse hominem suis viribus se proxime disponere ad justificationem, et remissionem peccatorum; quod si ita est, eorum sententia etiam quoad hanc partem in dicto canone damnata est. Objici vero potest contra hanc censuram, quia multi Catholici Theologi post illam definitionem contrarium docuerunt, de qua re statim dicemus.

6. *De remota dispositione probatur assertio.*

— Secundo, principaliter probanda est assertio de dispositione ad gratiam habitualis, etiam remota, utramque enim dispositionem comprehendit assertio indefinite proposita. Probatur autem primo, ex principio posito et probato in lib. 1, ad singula opera pia et ad salutem æternam conducentia, esse necessariam gratiam veram et supernaturalem; nam omnis dispositio ad gratiam, etiam remota, conductus aliquo modo ad vitam æternam, et est opus pietatis, ut per se notum est, et ostendi potest, numerando actus in quibus potest haec dispositio remota consistere, prout illos recenset Concilium Tridentinum, sess. 6, cap. 6; ex quo loco haec pars manifeste confirmatur, et ex sess. 14, cap. 4, ubi etiam attritionem, quæ de se est remota tantum dispositio ad gratiam, docet Concilium esse ex Spiritu Sancti impulsu animam moventis. Item probatur ex Concilio Arausicano, cap. 3, et sequentibus, et præsertim in 6 et 7, ubi ad singula opera conducentia ad salutem, quæ magna ex parte etiam ab imperfectis inchoando enumerat, docet Concilium necessarium esse impulsum et adjutorium gratiæ. Idem sumitur ex epist. 4 Coelestini ad Episcop. Gall., præsertim cap. 6, 7 et 8. Et Augustin., epistol. 105, et lib. 4 contr. duas epistol. Pelag., cap. 19 et sequentibus, et lib. 2, cap. 8, 9 et 10, et lib. 3 Hypognostic., cap. 3, ubi varia Scripturæ testimonia congerit, et idem pro-

bant omnia quæ contra Semipelagianos in libro de Prædest. Sanctor. docet. Nam initium illud salutis, quod Semipelagiani libero arbitrio soli tribuebant, aliqualis dispositio proxima, saltem ad gratiam auxiliantem, esse credebatur; unde necessarium erat ut ad gratiam habitualis saltem esset dispositio remota; et e converso, si aliqua dispositio ad gratiam, saltem remota, esset naturalis, per illam pararetur via ad propinquas dispositiones, ac subinde initium justificationis in liberum arbitrium reduci posset. Omnia ergo quæ probant contra Semipelagianos naturalem actum non esse dispositionem proximam ad aliquam gratiam actualem, probant non posse esse dispositionem remotam ad habitualis, quia cum non procedatur in infinitum, non potest dispositio aliqua esse remota ad formam gratiæ, quin sit proxima dispositio ad aliam priorem gratiam, vel perfectiore ac propinquorem dispositionem ad eamdem habitualis gratiam; ergo, juxta Catholicam doctrinam, omnis dispositio ad gratiam habitualis, sive propinqua, sive remota, opus est gratiæ, ut ita simpliciter de omni dispositione verum sit, quod, secundum Septuaginta, dicitur Proverb. 8: *Præparatur voluntas a Domino*, quod universim et de omni præparatione utili ad salutem exponit Concilium Arausicanum, canon. 4, et Augustinus, lib. 2 contra duas epist. Pelag., cap. 9, et lib. 4, cap. 6, et in Enchirid., cap. 32, et optime in lib. de Grat. et lib. arbitr., cap. 16 et 17.

7. *Communis ratio proximæ et remotæ dispositioni.*— *Confirmatio philosophica.*— *Theologice confirmatur.*— Denique ratio utrique parti communis est, quia dispositio debet esse proportionata formæ, ad quam proxime disponit; ergo esse debet ejusdem ordinis cum illa, alias non posset cum illa proportionem habere; ergo, cum forma gratiæ supernaturalis sit, dispositio proxima ad illam supernaturalem esse debet. Rursus, si ad illam dispositionem proximam datur alia, quæ respectu gratiæ sanctificantis sit remota, respectu vero illius proximæ sit immediata, etiam illa futura est ejusdem ordinis, ut servet proportionem; ergo illa etiam esse debet supernaturalis; ergo idem erit de quacumque alia dispositione ad supernaturalem dispositionem, donec perveniat ad primam dispositionem supernaturalem, quæ sine prævia dispositione supernaturali fiat. Ad illam enim non poterit prævia dispositio postulari, nam illa non erit supernaturalis, quia in illo ordine est prima,

ante quam non datur prior, inferioris autem ordinis esse non potest, ut ratio facta probat. Confirmatur hæc ratio, quia ejusdem agentis cuius est inducere formam propria et principali virtute, est etiam disponere et præparare subiectum ad illam eadem principalis virtute, inchoando et perficiendo dispositionem a principio usque ad finem, ut in naturalibus agentibus constat; sed Deus, ut auctor supernaturalis, est principalis auctor gratiæ; ergo ipse etiam sub eadem ratione est principalis auctor disponens hominem ad illam recipiendam, secundum omnem dispositionem tali formæ proportionatam. Tandem potest hoc magis theologicæ confirmari, quia omnis dispositionis moralis, quæ ex parte hominis exhibetur ad recipiendum aliquid donum a Deo, includit aliquam vim impetrandi vel merendi de congruo illud donum a Deo; sed tale meritum, vel impetratio alicujus doni gratiæ non potest haberi sine gratia, ut in lib. 2 et 4 contra Semipelagianos. Quia in illa definitio ne contra illam hæresim hæc assertio virtute continetur. Nam, ut paulo antea inferebamus, non potest aliqua esse dispositio remota ad habitualem gratiam, nisi sit dispositio proxima ad aliquam perfectiorem dispositionem, et infusioni habitus proximiorem; sed contra illum errorem definitum est, non posse hominem suis viribus naturalibus aliquid facere, quo aliquid auxilium gratiæ impetraret, vel ad illud se disponat, quia alias posset principium gratiæ et salutis esse ex libero arbitrio; ergo in illa definitione virtute continetur non posse hominem per actum mere naturalem se disponere, etiam remote, ad habitualem gratiam recipiendam. Propter quod aliqui graves Theologi contrariam sententiam hæresis damnant, sine cunctatione vel limitatione. Ego autem semper ab hac censura abstinui, tum quia non invenio expressam definitionem universalem, damnantem illam sententiam sub nomine dispositionis, sed sub nomine meriti vel impetrationis, vel aliis verbis æquivalentibus, et posset quis dicere dispositionem remotam latius patere, et cum minori ratione causeæ etiam per accidens salvare posse; tum etiam quia video Theologos fere omnes sine scrupulo ut illo modo loquendi, ut patet non solum ex Scoto, Gabriele, Durando, Cajetano, Vega, Soto, et aliis quos in 1 p., lib. 2 de Prædest., cap. 6, num. 46, et latius cap. 7, num. 5 et sequentibus, et t. 4 tertie partis, disp. 3, sect. 6, et disp. 5, sess. 2 retuli. Qui auctores omnes dispositionem remotam ad gratiam sanctificantem esse posse naturalem, et sine gratia fieri posse concedunt; aliqui vero eorum etiam ad dispositionem proximam sermonem extendunt. Dico tamen de dispositione proxima assertionem esse de fide, nam in Concilio Tridentino est satis expresse definita, et in prioribus Conciliis et Patribus, imo et in Scriptura sufficienter tradita et proposita erat, nimurum, eos actus, qui esse possunt disposi-

8. Dubium et ratio dubitandi.—Resolvitur in proxima dispositione.—Sed queret aliquis quam sit certa hæc assertio. Et ratio dubitandi est, quia multi Scholastici contrarium docuerunt, unde videtur res sub opinione tantum constituta. Assumptum patet ex Scoto, Gabriele, Durando, Cajetano, Vega, Soto, et aliis quos in 1 p., lib. 2 de Prædest., cap. 6, num. 46, et latius cap. 7, num. 5 et sequentibus, et t. 4 tertie partis, disp. 3, sect. 6, et disp. 5, sess. 2 retuli. Qui auctores omnes dispositionem remotam ad gratiam sanctificantem esse posse naturalem, et sine gratia fieri posse concedunt; aliqui vero eorum etiam ad dispositionem proximam sermonem extendunt. Dico tamen de dispositione proxima assertionem esse de fide, nam in Concilio Tridentino est satis expresse definita, et in prioribus Conciliis et Patribus, imo et in Scriptura sufficienter tradita et proposita erat, nimurum, eos actus, qui esse possunt disposi-

tiones ad justificationem et remissionem peccati mortalis, sine gratia fieri non posse. Et ita in hoc nulla est dubitatio nec controversia inter Theologos modernos; aliqui vero ex antiquis in hoc lapsi sunt, quos excusare non possumus ab errore materiali, excusantur autem a formalis hæresi, quia non sunt locuti ex pertinacia contra doctrinam Ecclesiæ, sed quia putarunt antiquam doctrinam, de necessitate gratiæ ad bene operandum sicut oportet, sufficienter intelligi de actu, prout est meritorius de condigno, et de quacumque gratia, vel gratuitæ acceptationis, vel specialis providentiae, vel alia simili.

9. Similiter habet remota dispositio.—Idemque dicendum videtur de dispositione remota, ut patet ex supra dictis, lib. 2 et 4, contra Semipelagianos. Quia in illa definitio ne contra illam hæresim hæc assertio virtute continetur. Nam, ut paulo antea inferebamus, non potest aliqua esse dispositio remota ad habitualem gratiam, nisi sit dispositio proxima ad aliquam perfectiorem dispositionem, et infusioni habitus proximiorem; sed contra illum errorem definitum est, non posse hominem suis viribus naturalibus aliquid facere, quo aliquid auxilium gratiæ impetraret, vel ad illud se disponat, quia alias posset principium gratiæ et salutis esse ex libero arbitrio; ergo in illa definitione virtute continetur non posse hominem per actum mere naturalem se disponere, etiam remote, ad habitualem gratiam recipiendam. Propter quod aliqui graves Theologi contrariam sententiam hæresis damnant, sine cunctatione vel limitatione. Ego autem semper ab hac censura abstinui, tum quia non invenio expressam definitionem universalem, damnantem illam sententiam sub nomine dispositionis, sed sub nomine meriti vel impetrationis, vel aliis verbis æquivalentibus, et posset quis dicere dispositionem remotam latius patere, et cum minori ratione causeæ etiam per accidens salvare posse; tum etiam quia video Theologos fere omnes sine scrupulo ut illo modo loquendi, ut patet non solum ex Scoto, Gabriele, Durando, et aliis saepè supra, lib. 4, cap. 12, et lib. 2 de Prædest., cap. 7, sed etiam ex Richardo in 2, d. 28, art. 4, quæst. 2, ubi dispositionem remotam et indirectam vocat, et dist. 44, art. 1, quæst. 3, vocat dispositiones valde remotas ad illuminationem fidei, quas infidelis per bona opera naturalia habere potest. Quam sententiam refert et probat Nic. Orbel., in 3, d. 29. Cajetanus etiam 1. 2, quæst. 109, art.

6, vocat illam dispositionem non simpliciter, sed quantum est ex parte sua; ubi etiam Medina, dub. seu quæst. 3, in concl. 3, dicit opus bonum factum ex facultate naturæ propriæ non esse dispositionem ad gratiam; addit vero exemplum mirabile, dicens: *Sed est velut siccitas in ligno;* at siccitas ligni satis propria et magna dispositio est ad ignem; et addit in in concl. 4, opus moraliter bonum, et quidquid fit ex facultate naturæ, licet possit dici quædam dispositio remota ad gratiam, non tamen meritum de congruo. Soto etiam, libro secundo de Natur. et grat., cap. 3, vocat impro priam et remotissimam dispositionem, quia non est sufficiens nec necessaria: *Opus enim in quo consistit tale est* (inquit), *ut non possit non sternere viam aliquo modo ad charitatem;* neque ab hac sententia discedit in cap. 16, ubi, recapitulans quæ de dispositionibus dixerat: *Quasdam (inquit) appellavimus remotissimas, nempe omnia opera moraliter bona, que naturali facultate sunt.* De quibus, quia non diminant ab speciali influxu Spiritus Sancti, dicit non censeri propriæ inter dispositiones. Durius quidem loquitur Vega, libro 8 in Tridentinum, capite 9, nam, cum dixisset dispositiones etiam remotas esse causas gratiæ, addit in ultimis verbis capitil: *Sive illæ (utique dispositiones) sint ex solis viribus nostris naturalibus, sive etiam ex auxilio Dei speciali.* Neque nomen dispositionis omnino rejicit Valentia, secundo tomo, disput. octava, quæst. quinta, puncto 4, § secundo ad argumenta Durandi. Propter hæc ergo abstinendum semper censui ab illa gravi censura quoad hanc partem, etiam omnino verum et certum censem nullam dispositionem ad gratiam, etiam remotam, fieri posse sine auxilio gratiæ specialis; nam dispositio in rigore significat veram causam, et positivam rationem ob quam gratia conferatur; omnem autem hanc causam et rationem satis excludent Concilia, cum dicunt non prævenire nos Deum, sed ipsum nos, et non fieri ex parte nostra discretionem unius ab alio, sed ex Deo. Cavendus ergo est omnino ille modus loquendi, quia male sonat, imo quia in sensu proprio doctrinæ Patrum et Conciliorum repugnat.

10. Dispositio ad gratiam ut cum sacramento sufficiat, oportet ut sit gratiæ opus.—Tandem queri hic potest utrum assertio intelligenda sit de justificatione non solum extra sacramentum, sed etiam per sacramen tum. Quod dubium non habet locum in dis-

positione remota respective, quia si dispositio sit tantum remota, etiam in ordine ad sacramentum, nemo cum illa sola per sacramentum justificabitur. Quod potest esse verum, etiamsi sit actus ex gratia factus, quia potest esse adeo imperfectus, ut etiam cum sacra mento ad peccati mortalis remissionem non sufficiat; ergo multo magis id erit verum de actu naturali imperfecto et prorsus remoto. Unde si aliquis peccator cum tali actu solo recipiat sacramentum, eo ipso graviter peccabit; quomodo ergo talis actus potest dici dispositio ad gratiam in sacramento, etiam remota? De dispositione autem proxima dixerunt aliqui posse interdum haberi per vires naturæ, quia si peccator dolet de peccatis propter amorem Dei naturalem cum naturali proposito absoluto cavendi peccata in futurum, justificabitur per sacramentum baptismi vel poenitentiae. Quam sententiam docuerunt Soto et Cano, et (ut referunt) etiam Victoria. Est tamen falsa sententia quam late reprobavi in 3 tom. 3 partis, disput. 18, sect. 3, et in 4 tom., disput. 5, sect. 1. Et eamdem rejiciunt Medina 1. 2, quæst. 109, art. 6, dub. 3, ad 4; et ibi Cumel ad primam confirmationem prizni argumenti. Dico ergo dispositionem ad gratiam, ut cum sacramento etiam sufficit, debere esse opus gratiæ, sicut de attritione cum sacramento poenitentiae docuit Concilium Tridentinum, sess. 14, cap. 4, et generatim de dispositione etiam cum baptismo suffi ciente, in sessione 6, cap. 6, et rationes ac testimonia adducta idem confirmant, quia generaliter loquuntur, nec exceptio de justificatione in sacramento fundamentum habet, imo repugnat Concilio Tridentino, ut dixi, et in dictis locis latius tractatum est.

CAPUT VIII.

UTRUM ACTUM QUO SE HOMO AD GRATIAM DISPO NIT A LIBERO ARBITRIO ELIGITUM ESSE NECES SARIIUM SIT.

1. Questio cum ratione dubitandi.—*Prima ratio dubitandi.*—*Secunda.*—*Ultima.*—Diximus dispositionem ad gratiam debere esse donum gratiæ, ac subinde ab aliqua gratia profectum, unde consequenter inquirendum videbatur quæ sit illa gratia a qua talis dispositio procedit; prius tamen quam istam quæsitionem aggrediamur, duas alias expedire oportet, a quibus illius decisio plurimum pendet. Una est, quam nunc proponimus, ni-